

Β Ι Β Λ Ι Ο Κ Ρ Ι Σ Ι Α Ι

Giov. Pugliese Carratelli, *Le iscrizioni preelleniche di Haghia Triada in Creta e della Grecia Peninsulare, contributo alla storia della civiltà Egea*. «*Monumenti Antichi*» XL (1945) pp. 422-610, Tavole I-XL, καὶ Estratto, Roma 1945 (Tipografia d. R. Accademia d'Italia).

Ἐάν ἡ λύσις τοῦ αἰνίγματος τῆς μινωϊκῆς γραφῆς ἀπεδείχθη διὰ πολλοὺς λόγους πολὺ δύσκολος, ἀναμφισβητήτως κατέστη πολὺ δυσκολωτέρα ἐκ τῆς μὴ δημοσιεύσεως τῶν περισσοτέρων μινωϊκῶν κειμένων, οὕτως ὥστε οἱ ἐγκύψαντες περὶ τὸ πρόβλημα τοῦτο ἐπιστήμονες, μεταξὺ τῶν ὁποίων πρωτεύουσιν θέσιν ἔχουν οἱ Evans, Sandwall, Persson, Hrozný, Gaerte, Bossert καὶ ὁ ἡμέτερος Μυλωνᾶς, νὰ μὴ δύνανται νὰ βασισθοῦν ἐπὶ τοῦ συνόλου τοῦ ὑλικοῦ τούτου. Ὁ πολὺς Sir Arthur Evans εὐρέθη ἀπέναντι τῶν ἄλλων εἰς πλεονεκτικωτέραν θέσιν, ἀφοῦ εἶχεν εἰς τὴν διάθεσίν του διὰ τὴν μελέτην τὸ πλούσιον ὑλικὸν τῶν ἀρχείων τῆς Κνωσοῦ, ἀλλὰ καὶ οὗτος δὲν ἠδύνατο νὰ στηριχθῆ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἀρχείων π.χ. τῆς Ἀγ. Τριάδος, τὰ ὁποῖα εἰς πλοῦτον ἤρχοντο εὐθὺς μετὰ τὰ τῆς Κνωσοῦ. Ἀναμφιβόλως εἰς τὴν ἀναβολὴν τῆς δημοσιεύσεως τῶν κειμένων συνετέλει ἡ ἐλπίς ὅτι ἐν τῷ μεταξὺ θὰ ἀνευρεθῆ ἡ κλεῖς τῆς ἀναγνώσεως : οἱ ἀνακαλύψαντες περιεφρούρου δι' ἑαυτοὺς τὸ προνόμιον τῆς μελέτης τῶν ὑπ' αὐτῶν ἀνακαλυφθέντων. Ἡ δημοσίευσις τοῦ ἐξ Ἀγ. Τριάδος ἀρχαιολογικοῦ ὑλικοῦ ἀνεβάλλετο διὰ νὰ συμβαδίσῃ μὲ τὴν καθολικὴν δημοσίευσιν τῆς μινωϊκῆς ἐπαύλεως καὶ τοῦ περιβάλλοντος αὐτὴν συνοικισμοῦ. Ἡ προκειμένη δημοσίευσις τοῦ Carratelli ἀποτελεῖ μέρος καὶ ταυτοχρόνως ἑναρξιν ἐνὸς τοιούτου γενικωτέρου προγράμματος δημοσιεύσεως, καθ' ὃ ἡ ἐργασία κατεμερίσθη μεταξὺ πλειόνων ἐπιστημόνων. Ἔρχεται νὰ πληρώσῃ ἐν οὐσιαστικὸν χάσμα εἰς τὴν γνῶσιν τῶν μινωϊκῶν κειμένων κατὰ τρόπον τοσοῦτον πληρέστερον, καθ' ὅσον τὰ διαγραφέντα ὄρια καθωρίσθησαν ἱκανῶς εὐρέα, ὥστε νὰ ἐπιτρέψουν τὴν δημοσίευσιν ἢ ἀναθεώρησιν καὶ ἄλλων ἐπιγραφῶν τοῦ γραμμικοῦ συστήματος Α καὶ τὴν παράθεσιν πλήρους καταλόγου τῶν ἐπιγραφῶν τοῦ συστήματος τούτου, ἐπὶ πλεον δὲ τὴν ἀναθεώρησιν τῶν ἐπὶ ψευδοστόμων ἀμφορέων ἐπιγραφῶν τοῦ ἐπὶ τῆς ἠπειρωτικῆς καὶ λοιπῆς νησιωτικῆς Ἑλλάδος μετα-

φυτευθέντος ἐκ Κρήτης καὶ ἐπικρατήσαντος συστήματος γραμμικοῦ Β, ἐπιγραφῶν τῶν ὁποίων πλήρης κατάλογος ἀκολουθεῖ.

Ὁ συγγραφεὺς δὲν ἐπαγγέλλεται νὰ συμβάλῃ εἰς τὴν λύσιν τοῦ προβλήματος τῆς μινωϊκῆς γραφῆς, τοῦναντίον δηλοῖ ὅτι ἀποφεύγει νὰ προσφέρῃ οἰανδήποτε ἐρμηνείαν, ὅχι μόνον διὰ νὰ μὴ ἀλλοιώσῃ τὸν χαρακτῆρα τῆς ἐκδόσεως, ἀλλὰ καὶ ἐπειδὴ πιστεύει, ὅτι μόνον μετὰ τὴν δημοσίευσιν πάντων τῶν κειμένων, ἰδίως μάλιστα τῆς Κνωσοῦ καὶ τῆς Πύλου, τὰ εἰς τὸ πεδῖον τοῦτο συμπεράσματα θὰ εἶναι γόνιμα. Εὐτυχῶς καὶ αἱ ἐκδόσεις τῶν κειμένων τούτων ἀναγγέλλονται ὡς προσεχεῖς; ἡ πρώτη ὡς δεύτερος τόμος τῶν *Scripta Minoa* τοῦ Sir A. Evans, φροντίδι τοῦ καθηγητοῦ Myres, ἡ δευτέρα ὑπὸ τοῦ Blegen.

Ἡ ἐπιμέλεια μὲ τὴν ὁποίαν ἐγένετο ἡ ἀντιγραφή, ἡ ἰχνογράφησις, ἡ φωτογράφησις, ἡ ἀπόδοσις καὶ ἡ μελέτη τῶν ἐπιγραφῶν ὑπὸ τοῦ C. ἀποτελεῖ τὴν κυριωτέραν ἀρετὴν τῆς δημοσιεύσεως καὶ δικαιολογεῖ πλήρως τὴν ἀναθεώρησιν καὶ ἐπανέκδοσιν πολλῶν ἄλλων ἤδη, ὑπὸ τοῦ Evans μάλιστα, ἐκδεδομένων ἐπιγραφῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων αἱ κυριώτεραι εἶναι αἱ τοῦ Καδμείου τῶν Θηβῶν. Ἡτύχησα νὰ παρακολουθήσω τόσον ἐν τῷ Μουσείῳ Ἡρακλείου, ὅσον καὶ ἐν τῷ τῶν Θηβῶν τὴν ἐργασίαν τοῦ ἀκαταπονήτου ἐπιστήμονος καὶ πολλὰ τῶν ἀπογράφων συνέκρινα μὲ τὰ πρωτότυπα: ἐπίσθην, ὅτι ἡ ἐργασία ἐγένετο μετὰ τῆς μεγίστης δυνατῆς ἐπιμελείας. Ἀλλὰ καὶ ἡ δημοσίευσις εἶναι ὑποδειγματικὴ: ἡ βιβλιογραφικὴ ἐνημέρωσις, τόσον εἰς τὰ γενικώτερα, ὅσον καὶ εἰς τὰ εἰδικώτερα, εἶναι πλήρης καὶ μὲ λιτότητα διασαφοῦνται σημεῖα τοῦ εἰσηγητικοῦ κειμένου, ἀντὶ δι' ὑποσημειώσεων, δι' ὑπομνημάτων ἐπακολουθούντων τὰ σύντομα κεφάλαια. Τὸ εἰσηγητικὸν κείμενον, λίαν σαφές, δὲν ἀποτελεῖ μόνον εἰσαγωγὴν εἰς τὴν δημοσίευσιν τοῦ ἐπιγραφικοῦ ὕλικου, ἀλλὰ ταυτοχρόνως καὶ σύντομον ἱστορίαν τῆς μινωϊκῆς καὶ μυκηναϊκῆς καθόλου γραφῆς. Αἱ διάφοροι φάσεις τῆς ἐξελίξεως, αἱ διάφοροι τάξεις τῶν ἐνεπιγράφων μνημείων, τὸ εἶδος τοῦ περιεχομένου τούτων, καθ' ὅσον ἐξάγεται ἐκ τῶν ἐμπεριεχομένων ἰдеоγραμμάτων, τὰ διάφορα σημεῖα καὶ ἰдеоγράμματα τῶν γραμμικῶν συλλαβαρίων, ὡς καὶ τὰ συμπλέγματά των καθ' ἑαυτὰ καὶ ἐν ἀντιπαραβολῇ πρὸς ἀλληλα ἐξετάζονται ἐν τοῖς καθ' ἕκαστά. Ἀκριβεῖς καὶ ἠριθμημένοι πίνακες τῶν σημείων παρατίθενται ὡς καὶ πίνακες τῶν ομάδων τῶν συμβόλων, τὰ ὁποῖα ὡς προφύματα, ὡς ἐπιφύματα ἢ ὡς θεματικὰ συμπλέγματα ἀπαντοῦν εἰς τὰ κείμενα. Τὸ μετὰ τῆς γραφῆς σχετιζόμενον πρόβλημα τῆς μινωϊκῆς γλώσσης ἐξετάζεται ἱστορικῶς καὶ συγκεφαλαιοῦνται τὰ ἐκ τοπωνυμίων, τὰ ἐκ φαινομενικῶς προελληνικῶν προσηγορικῶν, τὰ ἐκ τῶν ἑτεοκρητικῶν μὲ ἐλ-

ληνικούς χαρακτήρας ἐπιγραφῶν δυνάμενα νὰ ἐξαχθοῦν συμπεράσματα. Ἀκολουθεῖ πλήρης κατάλογος ἐπιγραφῶν τοῦ γραμμικοῦ συστήματος Α καὶ τῶν ἐπὶ ψευδοστόμων ἀμφορέων ἐπιγραφῶν τοῦ γραμμικοῦ συστήματος Β ἐν τῇ ἡπειρωτικῇ Ἑλλάδι. Αἱ φωτογραφίαι τῶν πινακίδων εἰς τοὺς πίνακας εἶναι ἱκανοποιητικαί, περισσότερο παρὰ αἱ τῶν ψευδοστόμων ἀμφορέων.

Ὁ C. ἀποφεύγει νὰ ἐκφέρῃ ὁ ἴδιος ὑποθέσεις καὶ προτιμᾷ νὰ παρεισάγῃ ὑποθέσεις καὶ γνώμας ἄλλων, ἀπέναντι τῶν ὁποίων κατὰ τὸ πλεῖστον δὲν λαμβάνει ὠρισμένην θέσιν. Τοῦτο βεβαίως εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς ἐπιστημονικῆς περισκέψεως, ἀλλὰ πιστεύω, ὅτι ἡ τάσις αὕτη ἐπηρέασεν εἰς τὸν κύκλον τῶν ἐπὶ ὁμάδων καὶ συμπλεγμάτων παρατηρήσεων, αἱ ὁποῖαι ἄλλως θὰ ἠδύναντο νὰ ἀποβοῦν πλουσιώτεροι. Θὰ ἀνέμενέ τις ἐπίσης μίαν συστηματικωτέραν ἐκθεσιν συμπερασμάτων ὡς πρὸς τὸ πιθανὸν περιεχόμενον τῶν πινακίδων ἐν σχέσει μὲ τὰ ἐμπεριεχόμενα ἰδεογράμματα ἢ μὲ τὴν διάταξιν τοῦ περιεχομένου των. Ἀκριβέστερος καθορισμὸς τῆς σημασίας ἰδεογραμμάτων, τῆς προελεύσεως καὶ τοῦ χαρακτηρισμοῦ τῶν συλλαβικῶν σημείων θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ εἶχε γίνει ἐπωφελῶς. Πολὺ ἐνδιαφέρουσαι εἶναι αἱ παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν ὁμάδων σημείων, αἵτινες ἀπαντοῦν ὡς λέξεις εἰς πλείονας πινακίδας, μάλιστα διαφόρων φάσεων καὶ προελεύσεων, καὶ τὰ ἐκ τούτων συμπεράσματα περὶ ὁμοιότητος τῆς γλώσσης ἐμφανίζονται πλήρως δεδικαιολογημένα. Εἶναι προφανὲς ὅμως ὅτι ὁ C. παρεκκλίνει ἀλλαχοῦ ἀπὸ τὴν ἐξαγωγήν ἀναγκαίων συμπερασμάτων, παρασυρόμενος ἀπὸ ἤδη ἀποτετελεσμένην εἰκόνα ἐπὶ τῆς ἱστορικῆς ἐξελίξεως τοῦ μινωϊκοῦ κόσμου καὶ τῆς σχέσεως τούτου πρὸς τὸν μυκηναϊκόν. Ἐκ τούτου παρεισάγει ὡς ἤδη ἱστορικῶς ἀποδεδειγμένας βεβαιώσεις, αἱ ὁποῖαι, καίτοι καὶ ὑπ' ἄλλων ὑπεστηρίχθησαν, παραμένουν πάντοτε προβληματικαί, ἄλλαι δὲ καὶ ἐλέγχονται ἀνακριβεῖς. Οὕτω θεωρεῖ μετ' ἄλλων ὅτι ἡ μινωϊκὴ γλῶσσα διὰ τῆς θαλασσοκρατίας εἶχεν ἐπικρατήσῃ πλήρως τῆς ἀχαϊκῆς κατὰ τὸν XIV καὶ XIII αἰῶνα—διὰ τοῦτο τὴν χαρακτηρίζει ὡς «Κοινήν» (σ. 535)—καὶ τοῦτο στηρίζει διὰ τῆς ἀποδειχθείσης ὁμοιότητος τῆς γλώσσης τῶν πινακίδων τῆς Πύλου καὶ τῶν ψευδοστόμων ἀμφορέων τοῦ Καδμείου τῶν Θηβῶν, τοῦ Ὁρχομενοῦ, τῆς Ἐλευσίνας, τῆς Τίρυνθος καὶ τῶν Μυκηναίων, μὲ τὴν γλῶσσαν τῶν πινακίδων τῆς Κρήτης. Τὸ συμπέρασμα δὲν εἶναι τόσον ἀναγκαῖον, ὅσον ἐκ πρώτης ὄψεως φαίνεται. Τὰ μέχρι σήμερον δεδομένα καὶ αὕτη ἡ παράδοσις καθιστοῦν μᾶλλον πιθανόν, ὅτι κέντρα ὡς ἡ Πύλος, αἱ Θῆβαι καὶ ὁ Ὁρχομενὸς ἐδεσπόζοντο ἀκόμη μέχρι τῶν μέσων τοῦ XIII αἰῶνος ὑπὸ μινωϊκῶν δυναστειῶν, ἐνῶ τὰ πλεῖστα ἀργολικὰ κέντρα εἶχον ἤδη περιέλθει εἰς ἀχαϊκὰς δυ-

ναστείας. Τὸ ὁμοειδὲς τῶν ἐνεπιγράφων ψευδοστόμων θὰ προϋπέθετε μᾶλλον παραγωγὴν ὠρισμένου ἐργαστηρίου, πιθανῶς μινωϊκοῦ. Φαίνεται πιθανόν, ὅτι ἡ μινωϊκὴ γλῶσσα καὶ γραφὴ κατὰ τὴν ὑστέραν μυκηναϊκὴν περίοδον θὰ ἐχρησιμοποιεῖτο μᾶλλον εἰς τὰ κέντρα, ὅπου ἐδέσποζον εἰσέτι αἱ μινωϊκαὶ δυναστεῖαι, ἐνῶ εἰς ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα εἶχον ἐπικρατήσει ἀχαικαὶ ἢ γλῶσσα καὶ ἢ γραφὴ τῆς μινωϊκῆς Κρήτης ἴσως εἶχον ἐγκαταλειφθῆ ἢ σπανίως ἐχρησιμοποιοῦντο. Τοῦτο συμβαίνει ὡς πρὸς τὴν γραφὴν καὶ ἐν Κρήτῃ μετὰ τὴν ἀχαικὴν ἐπικράτησιν. Ἐάν ὅμως ἐχρησιμοποιήθη τὸ μινωϊκὸν γραφικὸν σύστημα ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν διὰ τὴν ἀπόδοσιν τῆς γλώσσης των, ἡ ἐλπίς, ὅτι διὰ τοιούτων κειμένων—τὰ ὁποῖα μέχρι σήμερον δὲν ἀπεδείχθησαν—θὰ κατορθωθῆ νὰ εὐρεθῆ ἢ κλείς τῆς ἀποκρυπτογραφήσεως, δὲν εἶναι βεβαίως ματαία.

Ἄσθενῶς ἐστήριξεν ὁ C. τὴν ὑπόθεσίν του, ὅτι αἱ ἐπὶ τῶν ψευδοστόμων ἐπιγραφαὶ ἔχουν χαρακτῆρα τελετουργικόν, πρὸς θεοὺς ἢ ἥρωας ἀναφερόμεναι, ὡς δι' ἀναθήματα ἢ χοῶς (σ. 505). Οἱ ἀμφορεῖς τοῦ Καδμείου ἀνευρέθησαν κατὰ τὸ πλεῖστον ἐντὸς στενοῦ καὶ γωνιακοῦ διαδρόμου—ὄχι εἰς ἐργαστήριον, ὅπως γράφει ὁ C.— καὶ πολὺ πιθανώτερον ἐχρησίμευον δι' ἀποθήκευσιν ὑγρῶν, ἴσως προοριζομένων δι' ἀποστολήν, διὰ τὴν ὁποίαν ὡς γνωστὸν τὰ ἀγγεῖα ταῦτα ἦσαν εἰδικά. Αἱ ἐπιγραφαὶ λοιπὸν μᾶλλον σχετίζονται μὲ τὸ περιεχόμενον των, τὴν προέλευσιν ἢ τὸν προορισμὸν τούτου.

Ἐπιπλέον ἡ ἀπότομος ἐξαφάνισις τῆς γραφῆς εἰς τὴν μυκηναϊκὴν Ἑλλάδα συμπίπτει μὲ αἰφνιδίαν διάλυσιν τῶν «πτόλεων» διὰ τῆς Καθόδου τῶν Δωριέων κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ IB' αἰῶνος (σ. 426, 463), δὲν φαίνεται νὰ ἀντιστοιχῆ πρὸς τὰ πράγματα: οὐδὲν παράδειγμα μυκηναϊκῆς γραφῆς δύναται νὰ ἀναχθῆ εἰς τὴν ἐσχάτην μυκηναϊκὴν φάσιν, τὴν καλουμένην «*grapagy style*», ἢ ὁποῖα προηγήθη τῆς πρωτογεωμετρικῆς βαθμίδος, καὶ οἱ ψευδόστομοι ἀμφορεῖς τοῦ Καδμείου, ὅμοιοι πρὸς τοὺς τῶν ἄλλων μυκηναϊκῶν κέντρων, ἀνάγονται εἰς τὴν αὐτὴν ἐποχὴν μὲ τὰς ὑψίποδας κύλικας, αἱ ὁποῖαι κατὰ ἑκατοντάδας εὐρέθησαν καλύπτουσαι τὰ εἰρηστικά τοῦ ἀνακτόρου καὶ τῶν ὁποίων ἡ χρονολογία θὰ ἦτο ἀδύνατον νὰ καταβιβασθῆ πέραν τῆς ἀρχῆς ἢ τὸ πολὺ τῶν μέσων τοῦ IG' αἰῶνος. Ἡ καταστροφὴ τὸσον τοῦ Καδμείου, ὅσον καὶ ἄλλων μυκηναϊκῶν κέντρων θὰ ἦτο ἀδύνατον νὰ ἀποδοθῆ εἰς τὴν αἰφνιδίαν κάθοδον τῶν Δωριέων κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ IB' αἰῶνος, ἂν βεβαίως μὲ τὸ ἱστορικὸν τοῦτο γεγονός συνάπτωμεν τὴν παγίωσιν τοῦ πρωτογεωμετρικοῦ ρυθμοῦ.

Ὡς πρὸς τὸ κάτω χρονολογικὸν ὄριον τοῦ συνοικισμοῦ τῆς Ἀγ. Τριάδος ὁ C. φαίνεται κυμαινόμενος, ὅπως καὶ τόσοι ἄλλοι: ἐν σελ.

459 θέτει ὡς χρονολογίαν καταστροφῆς τὸ τέλος τῆς ΥΜΙβ ἐποχῆς (μέσον τοῦ ΙΕ' αἰ.) συμφωνῶν μὲ ὄσους θεωροῦν τὰ μινωϊκὰ κέντρα καταστραφέντα περὶ τὸ 1450 π.Χ. καὶ μόνον τὴν Κνωσὸν ἐπιβιοῦσαν ἐν ἀκμῇ καὶ ἀπολύτῳ ἐπὶ τῆς νήσου κυριαρχία μέχρι τοῦ 1400 π.Χ. Ἐν σελ. 431 ὁμοῦς θέτει περὶ τὸ 1450 ἀρχὴν παρακμῆς λόγω ἐχθρικῶν ἐπιδρομῶν, ἐνῶ μόνον τὸ ἀνάκτορον τῆς Κνωσοῦ ἐξηκολούθει νὰ ἀκμάζη, τὴν δὲ καταστροφὴν τῶν ἄλλων κέντρων, τῆς Ἀγ. Τριάδος καὶ τῆς Κνωσοῦ θέτει περὶ τὸ 1400 π.Χ. Ἡ ἀντινομία θὰ ἦρετο ἂν ἐγίνετο παραδεκτὸν ὅτι ὁ ΥΜΙΙ ῥυθμὸς τῆς Κνωσοῦ εἶναι ἀνακτορικὸς ἀπαντῶν παραλλήλως μὲ τὴν τελευταίαν φάσιν τοῦ ΥΜΙ (πβλ. Pendlebury, *The archaeol. of Crete* p. 180). Ἀνάλογος διασταγμὸς ἐμφανίζεται ὡς πρὸς τὸ ἄνω χρονολογικὸν ὄριον τῆς περιόδου τῶν νέων ἀνακτόρων καὶ τῆς ἐπαύλεως. Ἐνῶ δέχεται ταῦτα ὡς οἰκοδομηθέντα κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ XVII αἰ. (σ. 429) καὶ ὅτι μεταξὺ τῶν παλαιῶν καὶ τῶν νέων ἀνακτόρων ἐμεσολάβησε περισσότερον τοῦ ἡμίσεος αἰῶνος, καθ' ὃν χρόνον παρέμειναν ἐν ἐρημώσει (σ. 428), ἀλλαχοῦ (σ. 461) καθορίζει τὴν διάρκειαν τῶν νέων ἀνακτόρων καὶ τῆς χρησιμοποίησεως τοῦ γραμμικοῦ συστήματος Α ἀπὸ τοῦ XVIII αἰ. μέχρι τοῦ XV, ἀκολουθῶν ἐνταῦθα τὸν Evans καὶ Pendlebury. Ἡ ὑψηλὴ χρονολόγησις τῆς ἀρχῆς τῆς νέας περιόδου, μετὰ τὰς τελευταίας ἐρεῦνας, αἱ ὁποῖαι καταβιβάζουν σημαντικῶς τὰς χρονολογίας ἐν τῷ βαβυλωνιακῷ καὶ αἰγυπτιακῷ κύκλῳ¹, εἶναι σήμερον ἀπαράδεκτος.

Εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἐξελίξεως τῆς γραφῆς ὁ C. δὲν φαίνεται νὰ ἀποδίδῃ ἰδιαιτέραν σημασίαν εἰς τὴν χρονολόγησιν ὑπὸ τῶν Γάλλων ἀνασκαφῶν τῶν ἐν τῷ ἀνακτόρῳ τῶν Μαλίων ἀνευρεθεισῶν πινακίδων τοῦ ἱερογλυφικοῦ γραμμικοῦ συστήματος εἰς τὴν ΜΜΙΙΙ ἐποχὴν², χρονολόγησιν ἐπιβεβαιωθεῖσαν διὰ τῶν τελευταίων στρωματογραφικῶν ἐρευνῶν. Διαπιστοῦται διὰ ταύτης ἡ παράλληλος χρησιμοποίησις τοῦ ἱερογλυφικοῦ γραμμικοῦ συστήματος καὶ τοῦ γραμμικοῦ συστήματος Α εἰς περίοδον, καθ' ἣν ἤδη, ὡς ὁ ἴδιος ὁ C. δέχεται, ἡ ἐπαυλις τῆς Ἀγ. Τριάδος εὐρίσκετο εἰς τὴν πρώτην αὐτῆς φάσιν, πρὸ τῆς ῥιζικῆς ἀνακαινίσεως τοῦ 1600 π.Χ. (σ. 430). Πινακίδες τοῦ συστήματος τούτου δὲν ἀνευρέθησαν ἐν Φαιστῷ καὶ Ἀγ. Τριάδι.

Ὁ χῶρος δὲν ἐπιτρέπει νὰ γίνῃ λόγος περὶ τινῶν ἄλλων λεπτομερειακῶν σημείων τὰ ὁποῖα, ὡς ἐκτίθενται, θὰ ἠδύναντο νὰ φέρουν εἰς

¹) Πβλ. Sidney Smith, *Alalakh and Chronology*, London Luzac and Company 1940.

²) Fern. Chapoutier, *Les écritures minoennes au Palais de Malia* (Études Crétoises, tome II), Paris 1930, p. 6—7.

συμπεράσματα μὴ ἀσφαλῆ. Τὰ σημεῖα ταῦτα ἄλλως καὶ ὀλίγα εἶναι καὶ οὐδόλως ἐπισκιάζουν τὰς ἀρετὰς τῆς ἐκδόσεως ταύτης, ἡ ὁποία καλὸν θὰ ἦτο νὰ εὑρίσκε τὸ συντομώτερον μιμητὰς καὶ διὰ τὸ ἤδη ἀνέκδοτον παραμένον ὑλικόν. Τελευτῶν ὅμως δὲν κρίνω ἄσκοπον νὰ προσθέσω μίαν παρατήρησιν, τὴν ὁποίαν θεωρῶ οὐσιώδη, ὡς πρὸς τοὺς «ἐξορκισμοὺς εἰς τὴν γλῶσσαν τῶν Κεφτι» τοὺς ὁποίους παρέσχον τὰ αἰγυπτιακὰ κείμενα. Εἴτε οἱ εἰς τὰ μνημεῖα παριστάμενοι Κεφτι εἶναι τῆς Κρήτης, εἴτε τῆς πρόσω Ἀσίας, ἀμέσως ἀναγνωρίζονται ὡς μινωϊκοὶ Κρητες καὶ δὲν θὰ ἦτο ὀρθὸν νὰ μὴ συσχετίσωμεν τὸ ὄνομα Κεφτι μὲ τὸ μινωϊκὸν στοιχεῖον, ἔστω καὶ ἂν εἰς τοῦτο συμπεριλαμβάνετο καὶ τὸ εἰς τὴν πρόσω Ἀσίαν ἀποικισθέν. Νὰ θελήσῃ τις νὰ ἀνασκευάσῃ τοῦτο βάσει ἀναγνωριζομένων (;) ὀνομάτων θεῶν (Santas καὶ Kubaba) εἰς τὸ ἄνευ φωνηέντων κείμενον τοῦ ἐξορκισμοῦ, εἶναι ἐξαιρετικῶς παρακεκινδυνευμένον. Δυστυχῶς τὰ κείμενα ταῦτα, λόγῳ ἀκριβῶς τοῦ χαρακτῆρός των καὶ τοῦ τρόπου τῆς ἀποδόσεώς των μὲ αἰγυπτιακὴν γραφήν, ἐλάχιστα δύνανται νὰ βοηθήσουν τὴν προσπάθειαν ἀποκρυπτογραφίσεως τῆς μινωϊκῆς γραφῆς.

Θὰ ἦτο ὀρθὸν νὰ ἔδιδε ὁ C. εἰς τὸ τέλος τῆς εἰσηγητικῆς του ἱστορικῆς ἐκθέσεως περὶ τῆς μινωϊκῆς γραφῆς καὶ γλώσσης μᾶλλον διεξοδικὴν καὶ συστηματικὴν ἀνασκόπησιν τῶν γενομένων προσπαθειῶν διὰ τὴν λύσιν τοῦ αἰνίγματος καὶ νὰ προσέθετε τὰς κατὰ τὴν γνώμην του ἀκολουθητέας γενικὰς γραμμὰς πρὸς ἐπίτευξιν μᾶλλον οὐσιαστικῶν ἀποτελεσμάτων. Ἡ δημοσίευσίς του ὅμως, ὡς ἐγένετο μετ' ἐξαιρετικῆς ἐπιμελείας, ἀσφαλῶς ἀνοίγει εὐρυτέρας ὁδοὺς διὰ τὴν τελικὴν ἐπιτυχίαν.

N. ΠΛΑΤΩΝ

^ο Ε. Κριαρᾶ, *Ἡ Ρίμα Θρηνητικὴ τοῦ Ἰωάννου Πικατόρου*. Ἀνάτυπον ἐκ τῆς Ἐπετηρίδος Μεσαιωνικοῦ Ἀρχείου [Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν]. Ἀθῆναι 1942, σελ. 1-51, 8^{ον}.

Συνεχίζων τὰς περὶ τὴν κρητικὴν φιλολογίαν δοκίμους ἐργασίας του ὁ κ. Ἐ. Κριαρᾶς ἐξέδωκεν ἐνθ' ἄνωτ. τὴν «Ρίμαν Θρησκευτικὴν εἰς τὸν πικρὸν καὶ ἀκόρεστον ἄδην, ποίημα κύρ Ἰωάννου Πικατόρου ἐκ πόλεως Ρηθύμνης» ἐκ τοῦ μόνου γνωστοῦ χειρογράφου τοῦ ποιήματος cod. Vindobonensis theol. gr. 244 (φ. 168^r - 175^r), ἐξ οὗ εἶχεν ἐκδώσει αὐτὴν παλαιότερον καὶ ὁ Γουλιέλμος Wagner (*Carmina graeca mediæ aevi*, Lipsiae 1874, σ. 224-241). Ἡ ὑπὸ τοῦ Wagner πρώτη αὕτη ἐκδοσις τοῦ ποιήματος, μολονότι ἀξιομνημόνευτος διὰ τὴν ἐποχὴν τῆς, δὲν ἦτο ἐν τούτοις ἀπηλλαγμένη σημαντικῶν σφαλμάτων